

Державний торговельно-економічний університет
Кафедра економічної теорії та конкурентної політики

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА (ПРОЕКТ)

на тему:

**АНТИМОНОПОЛЬНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ**

назва теми

Студентки 4 курсу, 17 групи,
спеціальності 073
«Менеджмент»
ОП Управління в сфері
економічної конкуренції

Шуть Марії
Андріївни

*підпис
студента*

Науковий керівник
к.е.н., доцент

Лебедева Лариса
Валеріанівна

*підпис
керівника*

Гарант освітньої програми
к.е.н., доцент

Ясько Юлія
Іванівна

*підпис
керівника*

Київ 2023

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. АНАЛІЗ АНТИМОНОПОЛЬНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ.....	6
1.1. Сутність та особливості механізму державного антимонопольного регулювання.....	6
1.2. Методи державного антимонопольного регулювання.....	8
1.3. Аналіз сучасного стану антимонопольного регулювання підприємницької діяльності в Україні	15
РОЗДІЛ 2. ВДОСКОНАЛЕННЯ АНТИМОНОПОЛЬНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ	22
2.1. Напрямки розвитку підприємництва в умовах повоєнного відновлення	22
2.2. Формування принципів механізмів та антимонопольного регулювання в умовах повоєнного відновлення.....	25
2.3. Напрями вирішення проблем антимонопольного регулювання в умовах повоєнного відновлення	28
ВИСНОВКИ.....	31
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	34

ВСТУП

Актуальність роботи. Конкуренція утворює специфічну сферу відносин між економічними суб'єктами, що має свої якості, джерела та умови розвитку, з яких складається конкурентна середовище сучасної економічної системи. Формування ринкової інфраструктури, зокрема її виробничої частини, істотно впливає в розвитку національної економіки. Це становище зумовлює особливу увагу питанням реформування таких галузей як електроенергетика, тепlopостачання тощо, де домінують природні «інфраструктурні» монополії у межах державної антимонопольної політики. Остання покликана забезпечити такий баланс сил між ринком та підприємством, щоб кожен із цих механізмів координації економічної діяльності працював найкращим чином, тому до його змісту висуваються суворі вимоги. Для нашої країни вирішення зазначених проблем є особливо актуальним, оскільки відновлення України буде викликом не лише для України, але й для світу. Руйнування величезні, тож жодна країна чи організація не зможе самотійно втілити процес реконструкції. Цей процес потребуватиме значної координації між урядами, міжнародними організаціями, неурядовими організаціями, підприємствами та іншими заінтересованими сторонами. В процесі відновлення будуть вибудовані механізми, інституції та альянси.

У зв'язку з цим зміст економічної політики держави полягає у значному звуженні можливостей та методів впливу на процес відтворення та внутрішньогалузеві потоки матеріальних та фінансових ресурсів. З іншого боку, вивчення вітчизняної літератури проблем, що з особливостями регулювання окремих галузей, часто носить поверхневий, неглибокий характер, а використання багатого зарубіжного досвіду у сфері вимагає його адаптацію існуючим умовам.

Необхідність розгляду даних проблем та розробки пропозицій щодо їх вирішення визначили актуальність цього дослідження.

Об'єктом дослідження є підприємницька діяльність в умовах повоєнного відновлення.

Предмет роботи – антимонопольне регулювання підприємницької діяльності в умовах повоєнного відновлення.

Мета роботи полягає у вивченні особливостей та можливостей антимонопольного регулювання підприємницької діяльності в умовах повоєнного відновлення.

Відповідно до поставленої мети необхідно виконати наступні завдання:

- визначити сутність та особливості механізму державного антимонопольного регулювання;
- вивчити методи державного антимонопольного регулювання;
- провести аналіз сучасного стану антимонопольного регулювання підприємницької діяльності в Україні;
- розглянути напрямки розвитку підприємництва в умовах повоєнного відновлення;
- проаналізувати формування принципів та механізмів антимонопольного регулювання в умовах повоєнного відновлення;
- визначити напрями вирішення проблем антимонопольного регулювання в умовах повоєнного відновлення.

Методи дослідження. Методичною базою дослідження є законодавчо-нормативні документи, методи наукового пізнання, такі як системний аналіз, кореляційний аналіз, статистичні методи, методи економіко-математичного моделювання.

Теоретичною основою дослідження є наукові праці вітчизняних та зарубіжних фахівців в галузі оцінки рівня економічної безпеки.

Інформаційно-аналітичною базою дослідження є статистичні дані, опубліковані в періодичних виданнях, матеріали Державної служби статистики України, матеріали Антимонопольного комітету, матеріали науково-практичних конференцій.

Наукова новизна роботи полягає в розробці напрямів антимонопольного регулювання підприємницької діяльності в умовах повоєнного відновлення. Ця тема є новою, так як за часи незалежності Україна вперше стала вимушено

Практичне значення отриманих результатів визначається тим, що теоретичні положення дипломної роботи доведені до пропозицій щодо розробки напрямів антимонопольного регулювання підприємницької діяльності в умовах повоєнного відновлення.

Структура та обсяг випускної кваліфікаційної роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків та пропозицій і списку використаної літератури. Загальний обсяг випускної кваліфікаційної роботи становить 33 сторінки тексту, що містить 6 таблиць та 1 графік. Список використаних джерел налічує 47 найменувань.

РОЗДІЛ 1. АНАЛІЗ АНТИМОНОПОЛЬНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

1.1. Сутність та особливості механізму державного антимонопольного регулювання

Конкуренція, як явище суперництва індивідуумів за досягнення найкращих результатів, завжди було властиве людському суспільству. Суперництво виникає в результаті незадоволеності індивіда результатами своєї діяльності, а також при порівнянні власних досягнень з досягненнями інших індивідуумів. У межах економіки конкуренція сприймається як суперництво між суб'єктами ринку України і регулюється особливим правовим інститутом – конкурентне право [27].

Ринок, як динамічна система взаємовідносин між виробниками та споживачами, потребує механізму – регулятора взаємовідносин між виробництвом та споживанням. За необмеженої конкуренції ринок здатний до саморегулювання і втручання держави не потрібно. Але у виняткових випадках ринок втрачає цю здатність, тим самим визнаючи свою неспроможність. Поширеною причиною неспроможності ринку є використання суб'єктом господарювання домінуючого положення або влади над ринком.

Влада над ринком – можливість встановлення завищених цін на товари протягом тривалого часу. Результатом такої діяльності є отримання додаткового прибутку суб'єктом господарювання. За наявності влади в одного продавця формується ринок монополії. Умови такого ринку є повною протилежністю конкуренції: тут відсутня реальна змагальність між суб'єктами господарювання, а вхід на ринок обмежений непереборними бар'єрами.

Монопольне становище над ринком – природне прагнення будь-якого господарюючого суб'єкта, оскільки дозволяє отримувати значний прибуток, впливати на умови обміну товарами і диктувати умови іншим учасникам ринку [25]. Монопольне становище над ринком дозволяє також економити кошти виробників на розробках удосконалення виробничих процесів, що призводить до стагнації економічного зростання над ринком. У цілому нині, монополія надає

негативний ефект суспільству загалом, й у індивіда зокрема. а вхід ринку обмежений непереборними бар'єрами.

Підтримка та захист конкуренції є найважливішою функцією держави, яка здійснюється у рамках антимонопольної діяльності. Антимонопольне регулювання в умовах ринкової економіки використовується як інструмент підвищення ефективності економіки та спрямована на захист конкуренції та умов торгівлі між суб'єктами ринку [27]. Антимонопольна діяльність держави спрямована на запобігання обмеженням конкуренції та приватної влади монополій, яка може бути використана для отримання вигоди [25]. Така діяльність держави провадиться в рамках антимонопольної політики. Антимонопольна політика, своєю чергою, є діяльність держави, спрямовану на вирішення проблем, пов'язаних з розвитком конкуренції та захистом добробуту суспільства від монополій.

Сутність державного антимонопольного регулювання полягає у забезпеченні економічної конкуренції та запобіганні домінуванню на ринку певних гравців. Це досягається шляхом заборони на створення монополій, картелів та інших форм обмеження конкуренції, а також шляхом контролю за діяльністю підприємств з точки зору дотримання антимонопольного законодавства.

Регулювання ринку та вживані в рамках антимонопольної політики заходи здійснюються відповідно до законодавства. Антимонопольне законодавство є системою формальних антимонопольних правил, обмежень і способів примусу до виконання, які відображені у законодавчих актах. Законодавство є правовою формою регулювання ринкових відносин, проте є ефективним механізмом регулювання економічної діяльності. Засуджуючи монополістичну поведінку суб'єктів ринку, закон робить приписів у тому, як можна виправити ринкову ситуацію. Тим не менш, даний інструмент вважається найбільш ефективним механізмом державного захисту конкуренції і широко використовується в країнах розвиненого світу, що розвивається.

Антимонопольна політика, як комплекс заходів та механізмів для реалізації вживаних антимонопольних заходів держави, формується на основі базових положень:

- конкуренція сприяє підвищенню добробуту споживачів, за допомогою ефективного розподілу ресурсів, стимулювання розвитку та заохочення новаторства.
- конкуренція який завжди призводить до справедливого розподілу благ між членами суспільства. Тому держава бере до уваги економічні докази про те, що ринковий механізм не завжди розподіляє доходи справедливо і тому не всі ринки є конкурентними.
- конкуренція, де немає жодних правил, може призвести до негативних соціально-економічних наслідків. Оскільки суб'єкти господарювання за своєю природою прагнуть захопити владу над ринком, необхідне додаткове регулювання ззовні, спрямоване на захист конкуренції та обмеження монополій [27].

Здійснення антимонопольної політики, що ґрунтується на цих принципах, сприяє зростанню добробуту суспільства і, як результат, підвищенню ефективності розподілу ресурсів.

1.2. Методи державного антимонопольного регулювання

Взагалі в економічній науці прийнято розрізняти дві основні моделі національної антимонопольної політики: американську та європейську. Модель США базується на принципі заборони монополій як структурних одиниць, незалежно від соціально-економічних наслідків їх діяльності. Прихильники цього підходу стверджують, що галузь із монопольною структурою поводитиметься як монополія. Отже, економічна поведінка галузі з монопольною структурою обов'язково є негативною з соціальної точки зору і на неї має впливати антимонопольне законодавство. У такій моделі національної антимонопольної політики передбачена форма примусового провадження та притягнення до відповідальності порушників.

На відміну від США, європейська модель національної антимонопольної політики полягає в застосуванні принципу контролю зловживань. Цей підхід фокусується не на галузевій структурі, а на поведінці окремих суб'єктів господарювання. Модель використовує правила раціонального підходу, і замість того, щоб оголошувати всі види монополій незаконними, вона проголошує лише монополії, соціально-економічні наслідки яких негативно впливають на суспільство. Такий підхід вимагає створення спеціальної системи адміністративних установ, відомих як

Постійний аналіз і моніторинг конкурентної ситуації на різних ринках. Ці органи вживають коригувальні, регулятивні та заборонні заходи, які мають переважно адміністративний характер, якщо це необхідно. За останнє десятиліття різниця між двома моделями зменшилася. При цьому напрямом їх зближення є європейська модель, де антимонопольне регулювання діяльності суб'єктів господарювання базується не лише на їх відносному та абсолютному розмірі, а й враховує соціально-економічні наслідки того, що вони роблять для суспільства.

Практика антимонопольного регулювання в Україні більше схиляється до європейської моделі. Європейська модель антимонопольного регулювання відома своїми комплексними підходами до захисту конкуренції та запобігання зловживанням домінуючого становища на ринку. Основним органом, відповідальним за антимонопольне регулювання в Європейському Союзі (ЄС), є Європейська Комісія. Основні принципи європейської моделі антимонопольного регулювання включають:

- 1) Запобігання зловживанням домінуючого становища. Згідно з правилами ЄС, підприємства з домінуючим становищем на ринку не мають використовувати свою позицію для обмеження конкуренції. Це означає, що забороняються такі практики, як недобросовісна конкуренція, цінова дискримінація та використання ексклюзивних угод.

- 2) Контроль концентрацій. Європейська Комісія має повноваження оцінювати та затверджувати концентрації підприємств, такі як злиття та

поглинання. При цьому враховуються можливі негативні впливи на конкуренцію та ринкову ситуацію.

3) Боротьба з картелями. Картель - це угода між підприємствами з метою обмеження конкуренції. Європейська Комісія активно бореться з такими угодами та накладає санкції на підприємства, які порушують антимонопольні правила.

4) Захист прав споживачів. ЄС звертає особливу увагу на захист прав споживачів у сфері конкуренції. Це включає боротьбу з недобросовісною рекламою. Це знаходить своє відображення у змісті антимонопольного законодавства України, а також у повноваженнях і практичній діяльності антимонопольних органів, які входять до системи органів виконавчої влади і переважно адміністративно-організаційними методами здійснюють державну антимонопольну політику.

У сучасній Україні існують закони, які регулюють відносини, що можуть вплинути на економічну конкуренцію. Ці нормативно-правові акти включають Конституцію, Закони України такі як, закон "Про захист економічної конкуренції", "Про АМКУ" та Про захист від недобросовісної конкуренції". Згідно з останнім законом, недобросовісна конкуренція означає, що ведення дій у конкурентному становищі, які суперечать правилам, торгівельним та іншим добросовісним звичаям у підприємництві. Цей закон визначає деякі приклади недобросовісної конкуренції, такі як неправомірне використання ділової репутації суб'єкта господарювання, створення перешкод для інших суб'єктів господарювання, отримання неправомірних переваг у конкурентній боротьбі, та неправомірне збирання інформації, розголос її та використання комерційної таємниці [2].

Існують різні підходи до визначення поняття "недобросовісної конкуренції" у науковій доктрині. Наприклад, дослідник Н. Саніахметова вказує, що це порушення правил поведінки, які стали загальноприйнятими у підприємництві, та визнаються підприємцями як обов'язкові ділові норми. Такі дії завдають шкоди відносинам добросовісної конкуренції та обмежують свободу підприємницької діяльності [3].

За словами О. Безуха, недобросовісна конкуренція виникає, коли чужі інтелектуальні продукти використовуються неправомірно з комерційною метою, для підризу ділової репутації конкурента, або для отримання неправомірної переваги в конкуренції шляхом введення споживачів в оману щодо конкурентів та їхньої діяльності [4].

У Паризькій конвенції про охорону промислової власності міститься загальне визначення недобросовісної конкуренції, яка охоплює будь-які дії, що перекреслюють чесні звичаї у торгових і промислових справах [5]. Робити схожі види продукції конкурентів, шантажування та підкуп, омана споживачів, підроблювання звітності, махінації з валютою, маскування недоліків продукції та схожі за умислом дії є основними методами недобросовісної конкуренції [6]. Суди України, Антимонопольний комітет та правоохоронні органи відповідають за захист від недобросовісної конкуренції. Необхідно зазначити, що ця проблема є важливою та потребує уваги.

Методи боротьби з недобросовісною конкуренцією включають антимонопольну діяльність, що спрямована на створення та збереження конкурентного середовища, особливо на товарному ринку. Це досягається шляхом запобігання неконкурентній поведінці монопольних структур.

Однак, ефективність застосування методів захисту залежить від кількох факторів. Перш за все, від внутрішнього середовища підприємства, а також від зовнішніх факторів, оскільки захист від недобросовісної конкуренції відбувається в межах підприємства, а його результати проявляються на зовнішньому ринку, зокрема, на контрагентах підприємства.

Україна відійшла від планування та адміністративних систем, по суті, виключення комплексних конкурентних відносин у сфері легального бізнесу з міжнародно визнаних країн з ринковою економікою означає активну роль держави у захисті, створенні та розвитку конкуренції. Конституція України закріплює принцип захисту державою добросовісної конкуренції у діяльності суб'єктів господарювання (ст. 42).

Державою забезпечується захист конкуренції у діяльності суб'єктів господарювання за ст. 42 Конституції України [9]. Зловживання монополією, неправомірне обмеження конкуренції та нечесна конкуренція на ринку не допускаються. Межі монополії і її види встановлені законом.

Таблиця 1.1

Методи державного антимонопольного регулювання в Україні

Методи	Характеристика
Контроль та нагляд	Здійснюється Антимонопольним комітетом України з метою виявлення порушень антимонопольного законодавства.
Регулювання цін	Застосовується для певних товарів та послуг, що є монопольними або домінуючими на ринку. Може включати в себе встановлення максимальних або мінімальних цін на товари та послуги.
Державна підтримка конкуренції	Має на меті сприяння розвитку конкуренції на ринку та запобігання недобросовісній конкуренції. Включає в себе заходи з розбіжностей, санкції та стимулювання розвитку малого та середнього бізнесу.
Розслідування порушень	Застосовується при виявленні порушень антимонопольного законодавства. Антимонопольний комітет України може здійснювати розслідування та накладати штрафи на компанії, які порушили законодавство про конкуренцію.
Регулювання концентрації	Має на меті запобігання злиттям та поглинанням компаній, що призводить до зменшення конкуренції на ринку. Антимонопольний комітет України має право дозволити чи заборонити концентрацію підприємств.

Джерело: складено на основі [14]

Стаття 42 Конституції України є основою для відмови від адміністративно-командної економіки та створення і розвитку ринкової економіки, яка з економічної, і так само з правової сторони є історичною значимістю для України. Формування державної політики у сфері розвитку конкуренції на економічному ринку закріплено за Законом України «Про захист економічної конкуренції» прийнятим 2001 року [21].

У ст. 4 визначається спрямованість державної політики у сфері розвитку конкуренції та обмеженні стану монополії в діяльності підприємств, що полягає у виконанні заходів компетентними органами з приводу демонополізації економіки, фінансової допомоги, матеріально-технічної, інформаційної, консультативної та іншої підтримки організацій, що мають вплив на розвиток економічної конкуренції.

Обов'язок суб'єктів господарювання, у тому числі й органів державної влади та органів місцевого самоврядування, сприяти розвиненню економічної конкуренції та не здійснювати будь-яких неправомірних дій, що в підсумку можуть призвести до негативного впливу на конкуренцію.

Провівши аналіз взаємозв'язку між ст. 42 Конституції України та ст. 4 Закону України «Про захист економічної конкуренції» [21] за потрібне вважаю виділити правове положення органів державної влади, а саме роль органів виконавчої влади, зокрема і Антимонопольного комітету України. Згідно з п. 3 та 4 статті 116 Конституції України, Кабінет Міністрів України проводить фінансову, податкову та інвестиційну політику та розроблення і виконання загальнодержавних програм економічного, науково-технічного, соціального і культурного розвитку. Антимонопольний комітет України є державним органом, що має забезпечувати державний захист економічної конкуренції у діяльності суб'єктів господарювання та сфері державних публічних закупівель.

Функції Антимонопольного комітету України визначені у Законі України «Про Антимонопольний комітет України», такі як статус, завдання, повноваження, склад, структура та інші особливості функціонування [15]. Основною задачею Антимонопольного комітету України, беручи до уваги ст. 3 Закону України «Про Антимонопольний комітет України», виступає створення та здійснення конкурентної політики. Згідно з Законом України «Про обмеження монополізму та захист від недобросовісної конкуренції у підприємницькій діяльності» уперше в Україні було передбачено формування Антимонопольного комітету [23]. У перші роки своєї діяльності Антимонопольний комітет активно працював у двох напрямках: проведення масштабної демонополізації економіки та розробка та запровадження новітньої нормативної та систематичної бази розвитку на захист конкуренції в Україні [21].

Підконтрольний Президенту України Антимонопольний комітет щорічно подає звітування про свою діяльність Верховній Раді України. Також прослідковується зв'язок у нормативно-правових актах між Антимонопольним комітетом України і Кабінетом Міністрів України. Кабінет Міністрів України, за

ст. 8 Законі України «Про обмеження монополізму та захист від недобросовісної конкуренції у підприємницькій діяльності», розробляє спеціальну програму з зростанням конкурентного становища та демонополізації економіки України, що затверджена Верховною Радою України, в той час коли державний контроль покладений на АМКУ, а саме дотримання антимонопольного законодавства, захист інтересів підприємств та споживачів від порушень законодавства, у тому числі від зловживання монополією та недобросовісної конкуренції.

Наразі зв'язок з Кабінетом Міністрів України закріплено за статтею 20-1 Закону України «Про Антимонопольний комітет України», де зазначається, що взаємодія відбувається в планах розроблення і здійснення програм розвитку економіки України. Взаємодія полягає у тому що, Антимонопольний комітет проводить розробку та подає ці проекти актів Кабінету Міністрів України з приводу найліпших напрямків конкурентної політики на певний період, здійснює логічні операції та збирає аналітичну інформацію про їх дотримання. Отже, можна сказати, що зміни в актуальності економічного розвитку відображаються і на нормативно-правовому закріпленні взаємодії Кабінету Міністрів України та Антимонопольного комітету України.

Якщо, як зазначалося вище, на початку створення Антимонопольного комітету основним завданням його роботи та взаємодії з Кабінетом Міністрів України було демонополізм та сприяння розвитку конкурентного законодавства та конкурентного середовища на ринку, то сьогодні Антимонопольний комітет бере активну участь у плануванні економічного розвитку всієї країни та розробці та реалізації конкурентної політики. Ст. регулює загальну взаємодію Антимонопольного комітету з державними органами. Стаття 20 Закону України "Про Антимонопольний комітет України" [15].

Так, показано взаємодію в питаннях розвитку конкурентоспроможності, формування планів економічного розвитку регіонів, обміну інформацією з реалізацією конкурентної політики та заходів щодо економічної немонополізації. При цьому компетентні органи (місцевого самоврядування, контролю та адмінгосподарського управління) мають погоджувати з Антимонопольною

комісією законодавчі документи та інші рішення, які в майбутньому мають вплив на конкуренцію.

Відповідно до вищезазначених вказівок Антимонопольний комітет розробив методичні пропозиції та проекти оцінки впливу нормативно-правових дій на конкурентне становище [18].

Методичні пропозиції призначені для застосування органами влади, місцевого самоврядування, адміністративно-господарського управління та нагляду під час погодження проектів нормативно-правових актів та рішень, що можуть згодом мати вплив на конкуренцію, та водночас з формуванням нормативно-правових актів, що мали забезпечувати здобуття мети державної політики, не обмежуючи і не маючи негативний вплив на конкуренцію.

Згідно з 4 ч. ст. 20 Закону України «Про Антимонопольний комітет України» [15], проекти нормативно-правових актів та рішень, що можуть вплинути на конкуренцію, мають погоджуватися з Антимонопольним комітетом України, його територіальними відділеннями.

1.3. Аналіз сучасного стану антимонопольного регулювання підприємницької діяльності в Україні

Необхідно зазначити, що в Україні сьогодні високий рівень конкуренції присутній у більшості галузей та сферах економічної діяльності. Згідно зі статтею 42 Господарського кодексу України, підприємницька діяльність означає самостійну, ініціативну та систематичну господарську діяльність на власний ризик, яку здійснюють підприємства для здобуття результатів для отримання прибутку [1].

Головною метою підприємства є отримання прибутку, що стимулює суб'єкта господарювання до пошуку найкращих та ефективних економічних рішень, щоб їхні товари та послуги були популярними серед споживачів. На ринку кожен суб'єкт господарювання прагне досягнути єдиної мети – отримати найбільший прибуток.

Це означає, що необхідно зробити свій продукт конкурентним. Конкуренція є важливою умовою підприємницької діяльності в суспільстві, тому що це в основі ринкової економіки, заснованої на товарному виробництві та публічних закупівлях. Суб'єкт господарювання повинен успішно вести справи шляхом поповнення ринку новими товарами та послугами, що призводить до зниження ціни за одиницю товару в подальшому.

За статтею 52 Закону України "Про захист економічної конкуренції", органи АМКУ мають право накладати штрафи на об'єднання та суб'єктів господарювання за порушення, що згадуються у цій статті (рис. 1.1).

За період з 2019 по 2021 роки, органи Комітету прийняли рішення щодо 54 випадків порушень законодавства, яке стосується захисту економічної конкуренції, згідно зі статтею 17 Закону.

В 41 випадку були вжиті заходи щодо припинення порушень шляхом надання рекомендацій. Зокрема, під час узагальнення було проаналізовано 36 рішень, які стосувалися 41 випадку порушень законодавства про захист економічної конкуренції, що мали ознаки схилення до порушень, створення умов

для них та їхньої легітимації.

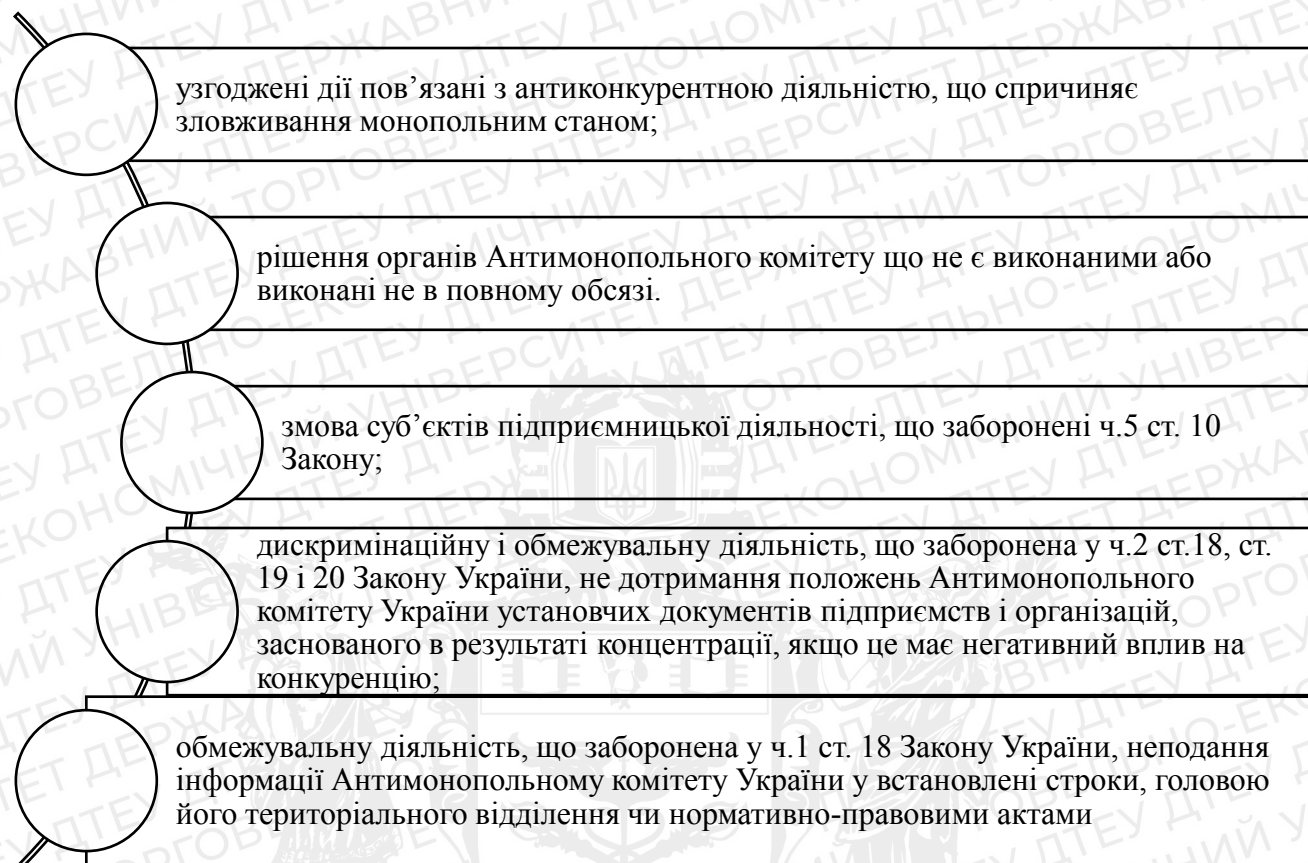

Рис. 1.1 Штрафи на об'єднання та суб'єктів господарювання за порушення
Джерело: складено на основі [14]

У формах звітності Комітету міститься інформація про 294 рішення, що стосуються інформаційних порушень. Згідно з цими рішеннями було визнано 371 випадок не дотримання закону про захист економічної конкуренції згідно з статтею 50 Закону 13, 14, 15 пунктів.

Таблиця 1.2

Проаналізовані порушення залежно від елементів їхнього складу

	Агітація до вчинення порушень	Здійснення умов для вчинення порушень	Легітимність на вчинення порушень
Суб'єктами підприємницької діяльності	0	8	33
Органами влади	0	0	0
Органами місцевого самоврядування	0	0	0
Органами адміністративно-господарського управління та контролю	0	0	0

Джерело: складено на основі [14]

Зазначені дані включають 131 рішення про 163 порушення, що сталися у 2020 році, та 163 рішення про 208 порушень, що сталися у 2021 році (табл. 1.2-1.3). У період з 2020 по 2021 рік, найбільш поширеним видом інформаційних порушень було неподання необхідної інформації, яке склало 66,3% від загальної кількості інформаційних порушень. Також були виявлені випадки, коли інформація була подана лише частково, тобто надання інформації до одного або кількох пунктів вимоги.

Кількість таких випадків становила 24,8% від загальної кількості інформаційних порушень. Варто зазначити, що кількість випадків, коли інформація була подана лише частково, у 2020-2021 роках була на 2,7 рази меншою, ніж кількість випадків неподання необхідної інформації.

Таблиця 1.3

Інформаційні порушення та розподіл рішень за їх видами за 2020 рік

Інформаційні порушення / орган, що відповідальний за прийняття рішення	Надання неправдивої інформації (п. 15 ст. 50 Закону)	Надання неповної інформації (п. 14 ст. 50 Закону)	Ненадання інформації (п. 13 ст. 50 Закону)
Комітет, ТАК Комітету	11	6	23
% від інформаційних порушень Комітету і ТАК Комітету	27,5	15	57,5
АК ТВ Комітету	6	30	87
% від інформаційних порушень ТВ Комітету	4,9	24,4	70,7
Всього	17	36	110
% від інформаційних порушень	10,4	22,1	67,5

Джерело: складено на основі [14]

У 2021 році порушення у вигляді не наданої інформації та інформації, що подана не в повному обсязі становили приблизно однакову частку серед рішень ТАК Комітету та АК ТВ Комітету (відповідно 83,0% та 91,1%). ТАК Комітету та АК ТВ Комітету кваліфікували приблизно однакову кількість порушень за пунктами 13 та 14 статті 50 Закону (відповідно 33 та 31), але АК ТВ Комітету

значно частіше застосовували кваліфікацію за пунктом 13 (неподання інформації) у порівнянні з пунктом 14 (подання інформації в неповному обсязі), що передбачає більш широке визначення складу порушення.

Рішення за кількістю по статті 50 Закону 15 пункту у 2020-2021 роках були в 10 разів менше, ніж за 13 та 14 пунктами. Це пояснюється тим, що відрізнити подання недостовірної інформації від правильної є менш очевидним і не завжди може бути встановлено органом Комітету. У всіх випадках, коли була подана недостовірна інформація з приводу рішень Комітету про надання дозволу на концентрацію, вимоги щодо відповідальності були накладені.

Таблиця 1.4

Інформаційні порушення та розподіл рішень за їх видами за 2021 рік

Інформаційні порушення / орган, що відповідальний за прийняття рішення	Надання неправдивої інформації (п. 15 ст. 50 Закону)	Надання неповної інформації (п. 14 ст. 50 Закону)	Ненадання інформації (п. 13 ст. 50 Закону)
ТАК Комітету	8	31	33
% від інформаційних порушень ТАК Комітету	11,1	43,1	45,8
АК ТВ Комітету	8	25	103
% від інформаційних порушень АК ТВ Комітету	5,9	18,4	75,7
Всього	16	56	136
% від інформаційних порушень	7,7	26,9	65,4

Джерело: складено на основі [14]

Комітет мав можливість отримувати відповідні відомості з інших джерел, таких як матеріали, що надавались з заявами про дозвіл на концентрацію. За винятком одного випадку, коли АК ТВ Комітету була притягнута до відповідальності за подання недостовірної інформації в зв'язку з розглядом справи про антиконкурентні узгоджені дії суб'єктів господарювання, що спирається на аналіз 140 рішень Комітету у справах про порушення законів про захист економічної конкуренції за прийняття 2021 року. З цих рішень, 69 були прийняті тимчасовими адміністративними колегіями Комітету, а 71 - адміністративними колегіями територіальних відділень Комітету.

Аналіз підстав для вимог, що стосуються невиконання або неналежного виконання, в результаті яких розглядалися справи в зв'язку з порушеннями 50 Закону, а саме пункти 13, 14 та 15 статей (табл. 1.5), показав, що тільки у 36% випадків вимоги стосувалися розслідувань щодо антиконкурентних угод між суб'єктами господарювання, зловживання монополієм (домінуючим) становищем або недобросовісної конкуренції.

У 10,5% випадків порушення Закону стосувалися питань, що виникають при розгляді надання дозволів на концентрацію підприємств і організацій, при тому що в майже половині випадків було виявлено подання недостовірної інформації, а в 3,5% порушення полягало в тому, що територіальні відділення, які збирали відомості для вирішення питання про надання дозволу на концентрацію, не подали необхідну інформацію за дорученням Комітету.

Таблиця 1.5

Підстави для вимог, за неналежне виконання або невиконання яких є порушенням Закону про захист економічної конкуренції у 2021 році

Орган	АК ТВ Комітету			ТАК Комітету			Разом
	п. 13 ст. 50	п. 14 ст. 50	п. 15 ст. 50	п. 13 ст. 50	п. 14 ст. 50	п. 15 ст. 50	
Підстава для вимоги:							
розслідування АУД	21	3	1	3	11	0	39
розслідування ЗМС	4	0	0	4	7	0	15
розслідування НК	7	0	0	0	0	0	7
контроль за концентрацією	6	0	0	2	2	8	18
Інші	14	4	0	19	1	0	38
В рішенні не зазначено	8	7	1	3	3	1	23

Джерело: складено на основі [14]

Підприємства у більш ніж 20% випадків були притягнуті до відповідальності за те, що вони не представили або представили неповну інформацію, яку Комітет вимагав у зв'язку з виконанням інших завдань. Зазвичай

ці завдання формулювалися загальними фразами, такими як "проведення контролю за законодавчим дотриманням про захист економічної конкуренції" на обраному ринку або в певній сфері.

Отже, антимонопольне регулювання – ефективний механізм захисту конкуренції. Регулюючи діяльність суб'єктів ринку, підтримуючи конкуренцію та конкурентну торгівлю між суб'єктами ринку, державний інструмент сприяє підвищенню ефективності економіки.

Антимонопольне регулювання приводиться в дію шляхом здійснення антимонопольної політики держави, що формується на основі антимонопольного законодавства. Незважаючи на особливості законодавчої бази кожної окремої країни, існує низка принципів для формування антимонопольної політики, застосування яких сприяє зростанню добробуту суспільства та підвищенню ефективності розподілу ресурсів.

Антимонопольне законодавство Японії, Франції та Німеччини, присвячене діяльності фінансово-промислових груп, прямо зумовлене особливостями економічного та соціального розвитку країни як на державному, так і на рівні міжнародної комунікації, внаслідок чого за кожною реформою законодавства про діяльність фінансово-промислових груп стоять передусім історичні події та зумовлені ними потреби розвитку національної економіки, держави та суспільства.

Причини порушень законодавства, згідно з аналізом, часто були пов'язані з недостовірною або неповною інформацією, яку підприємства надавали Комітету у зв'язку з виконанням інших завдань, сформульованих загальними фразами. Це свідчить про необхідність чіткої формулювання завдань та вимог, що стосуються виконання законодавства про захист економічної конкуренції, та про активну роботу зі збору та перевірки інформації від суб'єктів господарювання.

Отже, аналіз свідчить про те, що належна увага до забезпечення дотримання законодавства про захист економічної конкуренції та належне збір та перевірка інформації можуть позитивно вплинути на ефективність його реалізації.

РОЗДІЛ 2. ВДОСКОНАЛЕННЯ АНТИМОНОПОЛЬНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ

2.1. Напрямки розвитку підприємництва в умовах повоєнного відновлення

Сучасні умови, пов'язані з потребою у протистоянні воєнній агресії та формуванні економічного базису для відновлення країни, визначають необхідність сприяння розвитку підприємництва як одного з інститутів самоорганізації населення, формування людського та соціального капіталу, забезпечення ефективного використання ресурсів для відновлення та модернізації економічних секторів, створення робочих місць та збільшення добробуту населення.

Особливу увагу слід звернути на виявлення регуляторних бар'єрів та корупційних проявів, які необхідно подолати для підвищення успішності та конкурентоспроможності МСП на місцевому рівні [9].

Важливою функцією державних органів на всіх рівнях влади є стимулювання розвитку підприємництва. Згідно з принципом субсидіарності, який є ключовим для організації місцевого самоврядування в Україні та ЄС, на рівні територіальних громад мають виконуватись всі необхідні та можливі функції, які сприяють підтримці підприємництва. Зокрема, розвиток малого (у тому числі мікро-) підприємництва на місцевому рівні є актуальним з кількох причин:

По-перше, підприємницька діяльність стає надзвичайно важливою в період криз та зростаючих зовнішніх викликів та загроз.

По-друге, з огляду на низьку економічну (включаючи фінансову) потужність більшості територіальних громад, на першому етапі відновлення доцільно розвивати мікропідприємництво, включаючи соціальне підприємництво, яке перш за все потребує адміністративних ресурсів (таких як створення зручних умов для ведення бізнесу, інформаційної, майнової та консультативної підтримки), а не фінансових.

По-третє, для поступової інтеграції до ЄС з точки зору відповідності цілям, визначеним Угодами про асоціацію між ЄС та Україною та про поглиблену та всеохоплюючу зону вільної торгівлі, необхідно розвивати співпрацю з політичних питань у сфері промисловості та підприємницької діяльності, і, таким чином, покращення умов для роботи підприємств для всіх суб'єктів господарювання з пильною увагою до малого виду підприємств.

Особливо актуальним стає завдання розробки програм підтримки МСП на, особливо в умовах війни та після неї, коли важливо забезпечити повоєнне відновлення. Розвиток малого та мікро-підприємництва є ключовим фактором для збільшення економічного потенціалу та конкурентоспроможності у питанні залучення інвестиційних ресурсів.

При розробці таких програм слід враховувати наявні проблеми, які з часом лише загострюватимуться, а саме:

- відтік громадян молодого та середнього віку в громади (особливо невеликі сільські громади) призведе до дефіциту талантів (особливо професійних), що перешкоджатиме економічному розвитку та пошуку та залученню інвестиційних ресурсів (особливо зарубіжних), а також також прискорити процес старіння населення громади;

- малий розвиток інновацій та підприємництва на рівні громади, наприклад, іт-шники можуть працювати не лише у великих містах.

Тому метою розвитку підприємництва в умовах післявоєнного відновлення є забезпечення відновлення та саморозвитку економічної системи на основі стимулювання розвитку місцевого підприємництва, а основними принципами мають бути: сталість; самовідтворення; самодостатність; терміновість змін; субсидіарність і децентралізація; гнучкість. В числі програмних заходів слід, на наш погляд, виділити основні блоки, що будуть сприяти досягненню Цілей сталого розвитку (ЦСР) України та Національним програмам Плану Відновлення України (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Відповідність запропонованих блоків програмних заходів Цілям сталого розвитку та Національним програмам Плану Відновлення України

Блоки заходів	Цілі Сталого Розвитку	Національні програми Плану Відновлення України
1. Визначення специфіки територіальної громади: сільське господарство, виробництва екологічно чистої продукції; промислова зона (в т.ч. індустріальний парк); рибництво тощо.	1 - Зниження рівня безробіття 2 - Розвиток сільського господарства 8 - Гідна праця та економічне зростання 11- Постійний розвиток міст і суспільства	Програма 8: Розвиток секторів економіки з доданою вартістю
2. Визначення можливості участі у міжнародних донорських проектах	8 - Достойна праця та ріст економіки 11- Постійний розвиток міст і суспільства	Програма 5: Поліпшення бізнес-середовища Підпрограма 6а: Забезпечення доступу до «екстреного фінансування»
3. Розвиток соціального та інноваційного підприємництва	1 – Зниження рівня безробіття 8 - Достойна праця та ріст економіки 9 – Розвиток промисловості та інфраструктури, впровадження інновацій 11- Постійний розвиток міст і суспільства	Підвищення якості на всіх сферах життя, а саме освіта, соціальне забезпечення захисту, здоров'я та його охорона, культурне збагачення, спорт Програма 5: Поліпшення бізнес-середовища
4. Розвиток жіночого підприємництва	5 - Гендерна рівність	Програма 5: Поліпшення бізнес-середовища
5. Розвиток екологічного підприємництва	12 - Відповідальне споживання та виробництво	Підпрограма 4в: Підтримка переходу Європи на енергетику з від'ємним викидом вуглецю у навколишній простір: розвиток енергетики без вмісту вуглецю (ядерної та ВДЕ), збільшення виробництва біопалива та газу, розвиток екосистеми Н2 Програма 5: Поліпшення бізнес-середовища
6. Створення інформаційного пункту підприємця	8 - Достойна праця та ріст економіки 11 - Постійний розвиток міст і суспільства	Програма 5: Поліпшення бізнес-середовища

Джерело: складено на основі [13]

Для здійснення цього напрямку доцільно використати головний портал міжнародної допомоги в Україні [Openeid.gov.ua](https://openeid.gov.ua), що було створено Урядом України. Це веб-платформа для взаємодії донорів (до них відносяться іноземні

країни, міжнародні організації, Європейський Союз, ОЕСР), бенефіціарів (саме державні органи виконавчої влади), реципієнтів (тобто державні органи і організації, НУО, приватні компанії, громадяни), виконавців (а саме міжнародні компанії, організації, українські приватні компанії) – тобто простіше – взаємодії усіх стейкхолдерів, і звісно для публічного обміну прозорою інформацією [3].

Для зручності використання всі проекти міжнародної допомоги каталогізовано в каталозі з детальною інформацією про клієнтів, витрати, виконавців, бенефіціарів і поточний статус проекту. Усі проекти також згруповані за регіонами та пріоритетами реформ (наприклад, дерегуляція чи податкова реформа). Окрім даних про зареєстровані проекти, портал [Openaid.gov.ua](https://openaid.gov.ua) містить два електронні сервіси для подачі документів: реєстрація проектів міжнародної технічної допомоги та акредитація виконавців (міжнародних організацій).

1) Розвивати соціальні інновації та підприємництво для вирішення таких проблем:

- покращення життя цільових груп шляхом розвитку потенціалу та доступу до ринків і послуг;
- зниження рівня безробіття та зайнятості молоді;
- знизити соціальний стрес;
- підприємницькі підходи замість прямої соціальної допомоги для вирішення соціальних проблем.

2.2. Формування принципів механізмів та антимонопольного регулювання в умовах повосінного відновлення

Після нападу російської федерації в лютому 2022 року, Україна стала стикатися з викликами у відновленні економіки та забезпеченні стабільності національного ринку. У цих умовах антимонопольне регулювання стало важливою складовою ефективного відновлення економіки та забезпечення її стійкості в майбутньому.

Формування принципів механізмів антимонопольного регулювання в цих умовах стало особливо важливим завданням для уряду та антимонопольних

органів. Принципи антимонопольного регулювання мали бути спрямовані на підтримку розвитку конкуренції на ринку та запобігання можливим зловживанням домінуючими позиціями на ринку.

Одним з ключових напрямків формування принципів антимонопольного регулювання в умовах відновлення після нападу РФ, є забезпечення стійкості національного ринку та його захист від можливих зовнішніх впливів. Для цього були розроблені механізми контролю за зловживаннями домінуючою позицією на ринку та захисту вітчизняного виробництва від недобросовісної конкуренції з боку підприємств інших держав. Крім того, формування принципів антимонопольного регулювання в умовах відновлення після нападу РФ, передбачає встановлення більш жорстких норм та правил національного законодавства з метою запобігання зловживанням на ринку та посилення контролю за їх дотриманням.

Під час перших днів війни, Антимонопольний комітет України пристосовував свої процеси до нових умов та тісно співпрацював з іншими органами влади, бізнес та юридичною спільнотою України й міжнародними партнерами. Україна здобула статус кандидата на вступ до ЄС раніше, ніж очікувалось. Згідно з цим, одним з переважних напрямів у 2022 році стала євроінтеграція, зокрема, реформа антимонопольного законодавства. Ця реформа є невід'ємною складовою процесу європейської інтеграції. Комітет прискорив розроблення та впровадження законодавчих ініціатив, спрямованих на імплементацію *Acquis Communautaire* Європейського Союзу, а також забезпечив посилення знань своїх співробітників щодо європейського правозастосування, зокрема, у сферах державної допомоги та цифрових ринків.

У своєму звіті, який було оприлюднено на початку 2023 року, Європейська комісія позитивно оцінила роботу Антимонопольного комітету України з наближення українського законодавства про державну допомогу до європейського законодавства, створення критеріїв допустимості державної допомоги в різних сферах та поліпшення практики розгляду відповідних справ. Крім того, ЄК відзначила, що ухвалення законопроектів № 5431 та № 5648, які

спрямовані на оновлення законодавства щодо державної допомоги, є ключовим для успішної антимонопольної реформи та покращення загальної ситуації у сфері конкуренції. У зв'язку зі значними збитками економіки країни внаслідок російського вторгнення, Антимонопольний комітет приділяв увагу стратегічно важливим ринкам, таким як електроенергія, природний газ, житлово-комунальне господарство, автомобільне паливо, медичні препарати тощо.

Для забезпечення рівних та конкурентних умов на ринках, а також захисту прав споживачів, використовували механізми адвокатування. Наприклад, рекомендації НКРЕКП про необхідність затвердження строку, протягом якого всі учасники ринку мають ввести зміни в угоди про надання послуг на передачу електричної енергії та управління диспетчерської служби. Також було подано пропозиції Міністерству енергетики України щодо нормативно-правового регулювання, що поверне державний контроль за обігом світлич нафтопродуктів.

Змови на торгах завжди перебувають під особливим контролем органів Антимонопольного комітету України (АМКУ), оскільки це є одним із найбільш серйозних порушень правил конкуренції. Було розкрито 226 нових справ у 2022 році щодо домовленостей під час держзакупівель, проведення тендерів та торгів на аукціонах, а також розпочато більше 200 досліджень, які можуть привести до подальшого відкриття проваджень. Важливо зазначити, що в 2022 році АМКУ зміг зберегти ефективність своєї діяльності без негативного впливу на державний бюджет. Це стало можливим завдяки активній претензійній та позовній роботі органів Комітету та доброчесності значної частини представників бізнес-спільноти. Загальна сума сплачених штрафів та пені до державного бюджету склала понад 330 млн грн, що перевищує фінансування Комітету на третину.

Комітет вважає міжнародний напрямок своєї діяльності стратегічно важливим. Він побудував продуктивну системну співпрацю з іноземними колегами, міжнародною юридичною спільнотою та авторитетними організаціями, такими як FTC, ABA, OECD та ICN, для обміну досвідом з правозастосування. Рішення Комітету зарекомендували себе у новинах Європейської комісії та закордонної преси. Крім своєї основної роботи, Комітет також брав активну

участь у боротьбі проти агресора. Він допоміг припинити діяльність у сфері економічної конкуренції представників країн агресорів в роботі головних міжнародних організацій. Заклик Комітету було підтримано абсолютною більшістю партнерів, зокрема OECD та ICN. У 2022 році Україна стала взірцем гідності та звитяги для всього світу відповідно до трагічних подій та випробувань. Комітет та його партнери діяли як єдиний добре злагоджений механізм, що допомагає їм здобувати перемогу.

2.3. Напрями вирішення проблем антимонопольного регулювання в умовах повосінного відновлення

Відсутність необхідного досвіду та знань з антимонопольного регулювання, недостатня правова база та відсутність відповідних інститутів та механізмів регулювання, ускладнювали боротьбу з монополіями та зловживаннями на ринку. У таких умовах важливо було створити ефективну систему антимонопольного регулювання та впроваджувати відповідні механізми контролю. Важливим кроком у цьому напрямку було прийняття Закону "Про захист економічної конкуренції" в 2001 році, який створив правову базу для антимонопольного регулювання в Україні.

На сьогоднішній день є такі особливості ефективного механізму державного антимонопольного регулювання:

- 1) Законодавча база. Державне антимонопольне регулювання базується на законодавстві, яке містить вимоги щодо запобігання недобросовісної конкуренції та монопольному домінуванню.
- 2) Регулювальні органи. Забезпечення дотримання антимонопольного законодавства здійснюється відповідними органами державної влади, які мають повноваження проводити перевірки підприємств, на які поширюється дія антимонопольного законодавства.
- 3) Перевірки та санкції. Органи державного антимонопольного регулювання здійснюють перевірки підприємств на предмет дотримання ними антимонопольного законодавства. У разі виявлення порушень вони можуть

застосовувати санкції, які включають штрафи, заборону на діяльність та інші заходи.

4) Судовий контроль. Рішення державних органів антимонопольного регулювання можуть бути оскаржені в суді.

5) Міжнародне співробітництво. Державне антимонопольне регулювання також передбачає співробітництво з міжнародними організаціями.

Закон "Про захист економічної конкуренції" забезпечував розвиток антимонопольного законодавства та створення Національної комісії з питань захисту конкуренції, яка стала відповідальною за контроль за дотриманням антимонопольного законодавства та запобігання зловживанням на ринку. Проте, досить часто, контроль за дотриманням антимонопольного законодавства залишався недостатнім та неефективним, що дозволяло підприємствам здійснювати незаконну монопольну діяльність на ринку.

Запровадження можливості проведення переговорної процедури у разі невдалих відкритих торгів, якщо не вистачає достатньої кількості учасників.

По-перше, антимонопольне регулювання є важливою складовою економічної політики країни, оскільки дозволяє забезпечувати конкурентну середовище на ринку, захист прав споживачів, а також зберігати економічний потенціал країни.

По-друге, в Україні відбулися позитивні зміни в антимонопольному законодавстві, що дозволило розвивати ефективну систему антимонопольного регулювання та контролювати діяльність підприємств з метою запобігання незаконним практикам на ринку.

По-третє, необхідно підвищувати ефективність антимонопольного регулювання в Україні шляхом забезпечення більш жорсткого контролю за діяльністю монопольних підприємств та захисту прав споживачів, а також запровадження нових механізмів регулювання ринку.

По-четверте, важливо забезпечити взаємодію між антимонопольним органом та іншими відповідальними органами в уряді з метою забезпечення

ефективного функціонування ринку та підвищення конкурентоспроможності національної економіки.

Запропоновані зміни до закону про закупівлі спрямовані на поліпшення процесу закупівель у мирний період, зменшення адміністративних бар'єрів та спрощення процедур. Це може позитивно вплинути на бізнес та економіку в цілому, сприяти розвитку малих та середніх підприємств, забезпечити конкурентність та прозорість в закупівельному процесі.

ВИСНОВКИ

Відповідно до поставлених задач можна зробити наступні висновки по результату проведеного дослідження.

1) В роботі було визначено сутність та особливості механізму державного антимонопольного регулювання. Антимонопольне регулювання – ефективний механізм захисту конкуренції. Регулюючи діяльність суб'єктів ринку, підтримуючи конкуренцію та конкурентну торгівлю між суб'єктами ринку, державний інструмент сприяє підвищенню ефективності економіки.

Антимонопольне регулювання приводиться в дію шляхом здійснення антимонопольної політики держави, що формується на основі антимонопольного законодавства. Незважаючи на особливості законодавчої бази кожної окремої країни, існує низка принципів для формування антимонопольної політики, застосування яких сприяє зростанню добробуту суспільства та підвищенню ефективності розподілу ресурсів.

2) Було визначено методи державного антимонопольного регулювання;

Так, антимонопольне законодавство Японії, Франції та Німеччини, присвячене діяльності фінансово-промислових груп, прямо зумовлене особливостями економічного та соціального розвитку держави як на національному, так і на міжнародному рівні, внаслідок чого за кожною реформою законодавства про діяльність фінансово-промислових груп стоять передусім історичні події та зумовлені ними потреби розвитку національної економіки, держави та суспільства.

Повноваження Антимонопольного комітету України все ж таки більше акцентовані на припиненні порушень антимонопольно-конкурентного законодавства та притягненні до відповідальності за його порушення. Лише оптимальне поєднання превентивної та карної функцій антимонопольного регулювання з посиленням ролі саме запобіжних інструментів та заходів припинення правопорушень, зокрема таких, як рекомендації Антимонопольного комітету України, може дати найкращий ефект у сфері телекомунікацій. З точки

зору структурної побудови відповідного законодавства це має відображатися насамперед у розвитку спеціальних правових норм, закріплених у Законі України «Про телекомунікації», спрямованих на запобігання антиконкурентній, дискримінаційній поведінці учасників ринку. Аналіз підстав для вимог стосовно невиконання або неналежного виконання закону показав, що в більшості випадків порушення стосувалися антиконкурентних угод між суб'єктами господарювання, зловживання монополюним (домінуючим) становищем або недобросовісної конкуренції. При цьому, у меншій мірі, порушення відносилися до розгляду дозволів на концентрацію суб'єктів господарювання, або до невідповідного збору інформації про надання дозволів на концентрацію.

3) Було проведено аналіз сучасного стану антимонопольного регулювання підприємницької діяльності в Україні

Причини порушень законодавства, згідно з аналізом, часто були пов'язані з недостовірною або неповною інформацією, яку підприємства надавали Комітету у зв'язку з виконанням інших завдань, сформульованих загальними фразами. Це свідчить про необхідність чіткої формулювання завдань та вимог, що стосуються виконання законодавства про захист економічної конкуренції, та про активну роботу зі збору та перевірки інформації від суб'єктів господарювання. Отже, аналіз свідчить про те, що належна увага до забезпечення дотримання законодавства про захист економічної конкуренції та належне збір та перевірка інформації можуть позитивно вплинути на ефективність його реалізації.

4) Розглянути напрямки розвитку підприємництва в умовах повоєнного відновлення. По-перше, антимонопольне регулювання є важливою складовою економічної політики країни, оскільки дозволяє забезпечувати конкурентну середовище на ринку, захист прав споживачів, а також зберігати економічний потенціал країни. По-друге, в Україні відбулися позитивні зміни в антимонопольному законодавстві, що дозволило розвивати ефективну систему антимонопольного регулювання та контролювати діяльність підприємств з метою запобігання незаконним практикам на ринку. По-третє, необхідно підвищувати ефективність антимонопольного регулювання в Україні шляхом забезпечення

більш жорсткого контролю за діяльністю монопольних підприємств та захисту прав споживачів, а також запровадження нових механізмів регулювання ринку. По-четверте, важливо забезпечити взаємодію між антимонопольним органом та іншими відповідальними органами в уряді з метою забезпечення ефективного функціонування ринку та підвищення конкурентоспроможності національної економіки.

5) Проаналізовано формування принципів механізмів антимонопольного регулювання в умовах повоєнного відновлення. Антимонопольне регулювання - це система заходів, які призначені для забезпечення конкуренції на ринках і запобігання негативних наслідків монополізації ринків. Проблеми антимонопольного регулювання можуть виникати в зв'язку з розвитком технологій, зміною умов економічного середовища, корупцією та іншими факторами.

6) Визначено напрями вирішення проблем антимонопольного регулювання в умовах повоєнного відновлення. Законодавча база повинна бути достатньою для ефективного антимонопольного регулювання, щоб уникнути надмірного втручання в діяльність підприємств. Антимонопольні органи повинні мати достатню компетенцію для виконання своїх обов'язків, у тому числі для проведення розслідувань, виконання рішень та захисту прав споживачів.

Антимонопольне регулювання може бути здійснене через різні формати, включаючи регулювання цін, дозволу на злиття та поглинання, регулювання концентрації ринку тощо. Антимонопольне регулювання повинне бути здійснене відповідно до специфіки конкретної галузі економіки. Якщо суспільство не буде залучено, не буде прихильників Антимонопольного комітету. Отже, реформування Антимонопольного комітету передбачає виконання цих завдань одночасно.

Отже, антимонопольне регулювання є важливою складовою економічної політики в Україні, і необхідно продовжувати його розвиток з метою забезпечення конкурентної середовища на ринку та захисту прав споживачів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Безух О. В. Захист від недобросовісної конкуренції як інститут конкурентного права. Підприємництво, господарство і право. 2001. №7. С. 32-36.
2. Господарське право: навчальний посібник / за заг. ред. В.С, Мілаш. Харків: Право, 2021. С. 167.
3. Дані сайту ЄБРР. URL: <https://www.ebrd.com/home> (дата звернення: 20.03.2023).
4. Дані сайту допомоги США (USAID) URL: <https://www.usaid.gov/where-we-work/europe-and-eurasia/ukraine> (дата звернення: 20.03.2023).
5. Дані сайту Посольства Федеративної Республіки Німеччина Київ /Проекти. URL: <https://kiew.diplo.de/ua-uk/themen/wirtschaft/kleinstprojekte-2018/1232284> (дата звернення: 20.03.2023).
6. Дані сайту Німецької служби старших експертів. URL: <https://dzentrum.com.ua/biz/ses/> (дата звернення: 20.03.2023).
7. Дані сайту Західної підтримки підприємництва. URL: <http://wnisef.org/uk/> (дата звернення: 20.03.2023).
8. Здійснення полегшення конкуренції та соціального захисту прав людини в приватній організації бізнесу в Німеччині: Wettbewerbszentrale // Journal of Intellectual Property Law & Practice. 2015. №10. 87–93.
9. Кіндзерський Ю. Повоєнне відновлення промисловості України: виклики та особливості політики. Економічний аналіз. 2022. Том 32. No 2. С. 101–1173.
10. Коваленко О. В. Об'єктивні ознаки адміністративних правопорушень у підприємницькій діяльності: сутність та значення для адміністративноправової кваліфікації. Право і суспільство. 2022. № 3. С. 173–178.
11. Конституція України. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141. URL: [https:// zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80) (дата звернення: 12.05.2020).

12. Конкурентне право України: навч. посіб. / О. О. Бакалінська, О. В. Безух, О. В. Кологойда, І. В. Лукач, Н. Б. Пацурія, В. С. Щербина; за ред. В. С. Щербини, І. В. Лукач. Київ: Видавництво Ліра-К, 2017. 380 с
13. Мокій А.І., Небрат В.В., Король М.М., Флейчук М.І. Трансформаційні процеси в Україні в повоєнний період: міждисциплінарні оцінки. Економіка України. 2023. № 1. С. 74–88.
14. Офіційний веб-сайт Антимонопольного комітету України. URL: <http://www.amc.gov.ua/amku/control/main/uk/publish/article/84960> (дата звернення: 20.03.2023).
15. Паризька конвенція про охорону промислової власності від 20 березня 1883 року, ратифікована України 25 грудня 1991 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_123#Text (дата звернення: 08.04.2023).
16. План відновлення України. Вилучено з: <https://ua.unc2022.com/plan-vidnovlennya-ukrayini> URL: http://eeas.europa.eu/delegations/ukraine/projects/overview/index_uk.htm (дата звернення: 22.03.2023).
17. Посібник «Як громаді відкрити інформаційний пункт підприємця». Вилучено з: URL: <https://decentralization.gov.ua> (дата звернення: 22.03.2023).
18. Про Антимонопольний комітет України: Закон України № 3659–XII від 26.11.1993 // Відомості Верховної Ради України. 1993. № 50. Ст. 472. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/3659-12> (дата звернення: 22.03.2023).
19. Про захист від недобросовісної конкуренції: Закон України № 236/96-ВР від 07.06. 1996 // Відомості Верховної Ради України. 1996. № 36. Ст. 164. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/236/96-вр> (дата звернення: 22.03.2023).
20. Про природні монополії: Закон України № 1682–III від 20.04.2000 // Відомості Верховної Ради України. 2000. № 30. Ст. 238. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1682-14> (дата звернення: 22.03.2023).
21. Про захист економічної конкуренції: Закон України № 2210–III від 11.01.2001 // Відомості Верховної Ради України. 2001. № 12. Ст. 64. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2210-14> (дата звернення: 22.03.2023).

22. Про Антимонопольний комітет України: Закон України від 26.11.1993 № 3659- XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3659-12> (дата звернення: 12.05.2020).
23. Про обмеження монополізму та захист від недобросовісної конкуренції у підприємницькій діяльності: Закон України від 18.02.1992 № 2132- XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2132-12> (дата звернення: 14.05.2020).
24. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо оцінки впливу нормативно-правових актів та проектів на конкуренцію: наказ Антимонопольного комітету України від 14.11.2017 № 117. URL: Смирнова К.В. Правове регулювання конкуренції в Європейському Союзі: теорія і практика. Київ: Фенікс, 2017. 490 с.
25. Тетарчук І.В. Антимонопольне конкурентне право України. навчальний посібник для підготовки до іспитів. Київ: ЦУЛ, 2020. 174 с
26. Назаркевич І. Б. Державне регулювання структурних змін в економіці України: проблеми та перспективи: монографія. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2020. 356 с.
27. Павлюк В. В., Коробов Д. В. Сталий розвиток територіальних громад: інноваційність та використання SMART-спеціалізації. Публічне управління та національна безпека. 2020. № 19. С. 27–32.
28. Про захист економічної конкуренції: Закон України від 11 січня 2001 року № 2210-III / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2210-14#Text> (дата звернення: 22.03.2023).
29. Рішення АМКУ від 21 грудня 2021 р. № 694-р. URL: <https://amcu.gov.ua> (дата звернення: 22.03.2023).
30. Саніахметова Н. О. Правовий захист підприємництва в Україні. Київ. 1999. С. 169.
31. Фонд досліджень та допомоги приватному сектору (FASEP). URL: <http://region.kname.edu.ua/index.php/ru/granti/165-fond-doslidzhen-ta-dopomogi-privatnomu-sektoru-fasep-3> (дата звернення: 22.03.2023).

32. Хмарська І. А., Кучерява К. Я., Клімова І. О. Особливості післявоєнного відновлення економіки України. Економіка та суспільство. 2022. Вип. 42.
33. Шашина М. В., Солосіч О. С., Місяйло О. В., Очеретяна О. В. Аналіз стратегій регіонального розвитку в контексті імплементації засадничих положень концепції смарт-спеціалізації у національну політику розвитку регіонів Ефективна економіка. 2021. № 5.
34. Швидка Т.І. Кваліфікація монопольного становища на ринках та підстави притягнення до відповідальності за зловживання ним. Теорія і практика правознавства. 2018. № 2 (14). С. 1–11
35. Швидка Т. І. Зарубіжний досвід антимонопольної політики та перспективи реформування вітчизняного конкурентного законодавства в умовах глобалізації // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Юриспруденція. 2018. Вип. 33. С. 107–110.
36. Шкляр С. Міжнародно-правове регулювання контролю над дотриманням законодавства про захист економічної конкуренції. Підприємництво, господарство і право. 2021. С. 45.
37. Швидка Т. І. Визначення складу антиконкурентних узгоджених дій у формі спотворення результатів тендерів як виду конкурентних правопорушень. Підприємництво, господарство і право. 2018. С. 70.
38. Шпатакова О. Л., Іваненко Р. О., Погребиський М. Л. Перспективи відновлення критичної інфраструктури на деокупованих територіях України. Економіка та суспільство. 2022.
39. Developing the agricultural sector, in Vietnam URL: <https://www.pum.nl/en> European Digital Rights and Principles. Retrieved URL:<https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/digital-principles> (дата звернення: 22.03.2023).
40. Duck 1995 – Duck K. Нова те, що фог був задоволений: impact of Japan's administrative procedures law on regulation of industry and market governance // Fordham International Law Journal. 1995. № 19. P. 16-86. Ericson 2021 – Ericson S.

Відомості про здоров'я власника сімей: impact of zaibatsu busting in occupied Japan
// Shashi. The Journal of Japanese Business and Company History. 2021. № 1. P. 22-33.

41. Franks, Mayer, Miyagima 2014 – Franks J., Mayer C., Miyajima H. Сполучені Штати Америки в 20-й зоні // The Review of Financial Studies. 2014. № 9. P. 2580-2625.

42. Freyer 2009 - Freyer T. Antitrust and global capitalism, 1930-2004. Cambridge: Cambridge University Press, 2009. 452 p.

43. Haley 2017 – Haley JO Antitrust in Germany and Japan: first fifty years, 1947–1998. Washington : University of Washington Press, 2017. 264 p.

44. Haley 1984 – Haley JO Antitrust sanctions and remedies: comparative study of German and Japanese law // Washington Law Review. 1984. № 3. P. 471-508.

45. Hoshi, Kashyap, Scharfstein 1991 – Hoshi T., Kashyap A., Scharfstein DS Corporate structure, liquidity, and investment: evidence from Japanese industrial groups // Quarterly Journal of Economics. 1991. № 1. P. 45-64. Muenker 2015 – Muenker R.

46. Quingley 1947 – Quigley HS The great purge in Japan // Pacific Affairs. 1947. № 3. P. 299-308.

47. Thorson, Siegfanz 1997 – Thorson AH, Siegfanz F. The 1997 deregulation of Japan's holding companies// Washington International Law Journal. 1999. № 2. P. 261-349.